

розрахованими Міністерством фінансів України показниками видатків, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, та потребою розпорядників бюджетних коштів у фінансових ресурсах;

– наявність значної кількості соціальних пільг, які деформують систему соціального захисту населення. Більшість пільг, соціальних та компенсаційних виплат, передбачених у чинному законодавстві, не виконують функції пом'якшення негативних наслідків економічних перетворень в Україні для найбільш соціально незахищених категорій населення, а запроваджуються, виходячи з політичних декларацій, і спрямовані на встановлення додаткових соціальних гарантій та преференцій для певних соціальних груп, в окремих випадках – навіть безпідставно.

Список використаних джерел:

1. Звіти про виконання місцевих бюджетів України у 2014-2017 рр., представлені Державною казначейською службою України. URL :<http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2018).

2. Максимчук Є.О. Бюджетне фінансування програм соціального захисту населення. *Наукові праці НДФІ*. 2009. № 3. С. 106-114.

Якимець Віра Орестівна

Головний спеціаліст відділу з питань призначення, перерахунку та виплати пенсій Тернопільського об'єднаного управління Пенсійного фонду України

ДОСВІД ТА ПРАКТИКА РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Проблема пенсійної системи стосується всього дорослого населення країни незалежно від того, на скільки кожна людина усвідомлює цей факт. Сучасну пенсійну систему України характеризують декількома словами -

несправедлива, нереформована, обтяжлива для суспільства. Запроваджені напрями реформування в нинішніх соціально-економічних умовах не враховують реальних економічних важелів впливу на збільшення надходжень до бюджету Пенсійного Фонду України. Такі кроки є скоріше інструментами подолання нестачі коштів, ніж виваженими складовими реформування системи пенсійного забезпечення.

Необхідність реформування пенсійної системи в Україні обумовлена цілим рядом невирішених соціально-економічних проблем, пріоритетною із яких є детінізація національного ринку праці.

За даними аналітиків, на тіньовому ринку праці України щорічно виплачується близько 200 млрд. грн. тіньової заробітної плати. За рахунок поширення практики приховування заробітних плат обсяги занижених соціальних внесків приблизно сягає 50% всієї величини в країні. Внаслідок цього Пенсійний фонд кожного року недоотримує до 70 млрд. грн. надходжень, а його дефіцит становить орієнтовно одну четверту частину державного бюджету країни [1].

В той же час біля третини зайнятого населення взагалі не сплачує податків до Пенсійного фонду. При цьому основна маса працівників із середнім рівнем зарплати за період трудової діяльності заробляє право на отримання трохи більшого від мінімального розміру пенсії за віком.

Крім того у нас кількість пенсіонерів уже перевищує кількість легально працюючих українців, які сплачують пенсійні внески. При такому співвідношенні солідарної системи неможливо подолати дефіцит Пенсійного фонду.

В якості загальноприйнятого інструменту вирівнювання співвідношення між чисельністю працюючих і тих, хто досяг пенсійного віку, науковцями переважно пропонується підвищення цього віку, що відповідає вимогам щодо реформування пенсійної системи України, які висуває МВФ. Тим самим планується досягнути стабільності коефіцієнта заміщення у перспективі,

внаслідок чого не виникатиме конфлікту перерозподілу між поколіннями в солідарній системі.

Коефіцієнт заміщення прямо залежить від ставки єдиного соціального внеску й обернено – від коефіцієнта вікового навантаження, тобто кількості пенсіонерів на одного працюючого. Зміна одного з вищезазначених параметрів призводить до диспаритету при стабільності інших, оскільки всі взаємозв'язані між собою. Відповідно, якщо через несприятливу демографічну ситуацію коефіцієнт вікового навантаження зростає, то арифметично підвищення пенсійного віку виглядає як єдине оптимальне рішення проблеми старіння населення країни [2].

Проте такий крок викликає чимало протестів серед потенційних пенсіонерів. Тому урядом було застосовано дещо іншу схему, а саме збільшення мінімального страхового стажу з 15 років до 25 в 2018 році, а потім щорічно додавати, і через 10 років термін мінімального стажу досягне 35 років. Це все пояснюється тільки однією метою - зменшити кількість пенсіонерів, які мають право на отримання пенсій, і таким чином трохи зменшити дефіцит Пенсійного фонду [3]

У світовій практиці існує три рівні пенсійного забезпечення: державна солідарна та накопичувальна системи, а також приватна, як правило, добровільна система. Накопичувальна система, яка поки не діє в Україні, передбачає, що відрахування спрямовуються до державного накопичувального пенсійного фонду, інвестуються в інструменти фінансового ринку та використовуються для пенсійних виплат при виході на пенсію особам, котрі здійснювали відповідні відрахування. Солідарна система передбачає, що поточні відрахування працюючих осіб спрямовуються на виплату пенсій особам, які вже досягли пенсійного віку, а при виході на пенсію осіб, що здійснювали поточні відрахування, джерелом їхніх пенсійних виплат стануть відрахування наступних поколінь [4].

Пенсійна реформа, в першу чергу, це перехід від однорівневої солідарної системи на трирівневу. Для того щоб трирівневу систему можна було

впровадити в Україні, потрібно вносити відповідні зміни до Податкового кодексу, припускати, що частина зарплати повинна вноситися в обов'язковий накопичувальний фонд. Але таких комплексних змін уряд якраз не пропонує. Як вже було сказано, уряд запропонував змінити механізм нарахування пенсій та умови виходу на пенсію.

Що ж до ефективності розвитку недержавних пенсійних фондів (НПФ), то тут потрібно враховувати як соціальні, так і економічні аспекти. У соціальному аспекті накопичувальні пенсійні механізми гарантують і надають додаткове фінансове забезпечення особам, які досягли пенсійного віку; крім того, існує можливість поповнювати сферу соціального розвитку пенсійними активами. В економічному ракурсі за рахунок формування й інвестування пенсійних внесків НПФ виступають каталізаторами розвитку української економіки. Проблема захисту пенсійних накопичень громадян є ще одним питанням у функціонуванні НПФ та реалізації пенсійної реформи загалом. Хоча НПЗ і є так званим антикризовим елементом пенсійної системи, викликаним його незалежністю від демографічного спаду, накопичувальні пенсійні системи є найбільш вразливими до впливу змін економічної ситуації й фінансових чинників, унаслідок чого є ризик втрати або знецінення активів.

Аналітичні дослідження суспільної думки показують, що українці більше довіряють державним фінансовим установам, ніж приватним. Так, найбільшу довіру мають Пенсійний фонд України, державні банки. Зовсім інша ситуація з приватним сектором. Так приватним банкам довіряють близько 15% громадян, страховим компаніям – 11%, інвестиційним фондам – 6%, накопичувальним пенсійним фондам – лише 5%. Тому актуальним питанням, пов'язаним із реалізацією можливостей НПЗ, є відновлення довіри громадян й проведення ефективної роз'яснювальної роботи серед населення. Здійснити це майже неможливо за відсутності належної системи захисту пенсійних активів [5] .

Отож, головною метою багаторівневої системи пенсійного забезпечення є створення для громадян оптимальних умов для можливості накопичення максимального розміру пенсії, виходячи із власних доходів, при одночасній

підтримці держави щодо гарантованих мінімальних пенсійних виплат, які б забезпечували сталий рівень життя на довгострокову перспективу.

У розвинених країнах вже давно працюють пенсійні фонди, які беруть на себе зобов'язання здійснювати пенсійні виплати. Роботодавець перераховує частину суми заробітної плати працівників в такий фонд. Зрозуміло, що пенсійні виплати в старості прямо залежать від розміру зарплати сьогодні. Тому в розвинених країнах люди хочуть отримувати більшу зарплату і не визнають тіньових виплат.

В недержавних пенсійних фондах гроші не просто лежать на рахунках своїх вкладників, а активно працюють. Мета фондів - збільшити розмір капіталу, тому вони інвестують ці гроші у вигляді реалізації інвестпортфелів.

Слід зазначити що, ефективність третього рівня пенсійної системи не буде досягнута у короткостроковій перспективі. Пенсійні реформи були успішними лише в тих країнах, де мали місце особисте розуміння урядом її важливості та політична воля, значні інтелектуальні та організаційні зусилля влади і громадськості [6].

Отже для вирішення зазначених проблем необхідно:

- забезпечити рівноправність громадян та справедливість у пенсійній системі шляхом запровадження єдиних правил призначення пенсій, вирішення проблеми пільгового пенсійного забезпечення;

- визначити розмір накопичень у системі недержавного пенсійного забезпечення та обов'язковій накопичувальній пенсійній системі;

- сформувати ефективну та надійну систему недержавного пенсійного забезпечення за рахунок розширення напрямів інвестування пенсійних активів на фондовому ринку за сприятливих умов та макроекономічної стабільності;

- законодавчо унеможливити корупційну складову в діяльності НПФ, посиливши кримінальну відповідальність, що призведе до зниження ризиків розкрадання пенсійних внесків вкладників;

- впорядкувати мінімальний та максимальний розмір солідарної пенсії і скасувати прив'язку до прожиткового мінімуму;

- підвищувати рівень грамотності населення стосовно пенсійної реформи шляхом проведення ефективної інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо переваг і ризиків функціонування накопичувальної системи пенсійного забезпечення, а також забезпечити її фінансово.

Таким чином, сучасний стан пенсійної системи в Україні є вкрай незадовільним, насамперед через недостатнє фінансове забезпечення. Для виведення пенсійної системи з кризового стану необхідно реформувати солідарну систему, створити накопичувальну систему та сприяти розвитку системи добровільного пенсійного забезпечення.

Від проведення пенсійної реформи в Україні очікують: підвищення добробуту українських пенсіонерів; створення умов для забезпечення Пенсійного фонду необхідними для виплат коштами; гарантування у майбутньому своєчасної виплати достойної пенсії; виведення доходів великої частини працездатного населення з тіньового сектору економіки; удосконалення порядку призначення і перерахунку пенсій.

Список використаних джерел:

1. При мізерних пенсіях Україна – світовий лідер за питомою вагою пенсійних витрат. URL: https://dt.ua/ECONOMICS/pri-mizernih-pensiyah-ukrayina-svitoviy-lider-za-pitomoyu-vagoyu-pensiynih-vitrat-162942_.html (дата звернення 1.04.2018).

2. Рейкін В.С. Міжнародний досвід накопичувальної пенсійної системи та перспективи його запровадження в Україні. *Інтелект XXI*. 2017. № 2. С. 40-47.

3. На яку пенсію можна сподіватися. URL: <https://pogliad.ua/news/money/na-yaku-pensiyu-mozhna-spodivatisya-344909> (дата звернення 1.04.2018).

4. Башко В. Й. Шляхи досягнення збалансованості пенсійної системи в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 97-107.

5. Кириленко О.П., Козак Г.І. Захист пенсійних накопичень у контексті інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів. *Фінанси України*. 2012. № 2. С. 38-49.

6. Михальченко Г. Г. Особливості реформування пенсійної системи України в існуючих соціально-економічних умовах. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 66-75.

Ясінська Ганна Романівна

*Заступник начальника відділу «Центр оформлення документів №1»
Львівського міського управління ГУДМС у Львівській обл.*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Державне регулювання міграції тісно пов'язане з політикою економічного розвитку, формуванням соціальної сфери, створенням умов для розвитку громадян – фахівців у певних сферах, попит на яких дозволить конкурувати їм на ринку праці та реалізовувати власні потреби за стандартами європейських країн. Беззаперечно, що обсяги та напрями міграційних потоків є індикаторами якості функціонування багатьох механізмів державного управління та результатом ефективності їх діяльності.

Фундаментальним механізмом оптимізації діяльності органів державної влади у напрямі систематизації, узгодження і злагодження механізмів державного регулювання міграційних процесів є розробка стратегії та стратегічне управління, які б гарантували сталий розвиток і поступальний рух у досягненні поставлених цілей.

На сьогодні вкрай актуальним є стратегічне планування й створення такої державної економічної, соціальної, демографічної політики, які максимально враховували б інтереси нашої країни, її абсолютні й порівняльні переваги, а